

Motion till riksdagen
2009/10:U5

av **Hans Linde m.fl. (v)**
med anledning av prop. 2009/10:38

Fortsatt svenskt deltagande i internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF)

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	2
4	Säkerhetssituationen i Afghanistan	3
4.1	USA bombar och dödar civilbefolkningen.....	3
4.2	Det afghanska självbestämmandet undergrävs.....	4
4.3	Talibanerna stärker sin ställning	4
5	Mänskliga rättigheter i Afghanistan.....	4
6	Sverige medverkar till kriget.....	5
6.1	Sammanblandning av krigförande och fredsfrämjande insatser	5
6.2	Regeringens proposition.....	6
7	Inga svenska trupper till Afghanistan.....	7
8	Demilitarisera biståndet	8
9	Strategier för fred i Afghanistan.....	8

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2009/10:38 Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att hela den svenska insatsen i Afghanistan bör dras tillbaka och att en plan för ett sådant trupptillbakadragande bör upprättas.

3 Inledning

I snart 30 år har Afghanistan härjats av krig. Gång på gång har detta genomfattiga land utgjort slagfältet för olika stormakters ekonomiska och säkerhetspolitiska ambitioner. De som fått betala det högsta priset är det afghanska folket genom ett överskådligt mänskligt lidande.

Afghanistans historia visar att det inte finns en militär lösning på landets problem. Utländsk militär närvaro har gång på gång fördjupat och förstärkt landets konflikter. Fred kan bara byggas genom en inkluderande dialog och en bred försoningsprocess. Det kommer inte att vara en lätt process, men är en förutsättning om vi långsiktig vill bygga fred och demokrati i Afghanistan och säkra biståndsorganisationernas arbete i landet.

Utvecklingen i Afghanistan i dag oroar; för varje dag som går eskalerar våldet, blir allt grymmare och sprider sig till allt fler delar av landet. I våldets spår ökar antalet civila dödsoffer. Sverige deltar sedan 2002 i den Natoleda internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan, ISAF (International Security Assistance Force). Steg för steg har antalet svenska soldater ökat, i regeringens proposition föreslås att upp till 855 soldater ställs till ISAF:s förfogande nästa år. Sammanlagt ingår drygt 71 000 soldater från 43 länder i ISAF. Men samtidigt som de utländska insatserna successivt byggts ut har den fred som skulle främjas blivit alltmer avlägsen.

Den 20 augusti 2009 hölls det andra president- och provinsvalet sedan talibanregimen föll 2001. Valfusk förekom, samtidigt som valdeltagandet minskade enligt Unama, FN:s civila stödmission. Då ingen presidentkandidat nådde upp till de 50 % som krävs för att vinna valet planerades en andra valomgång att genomföras den 7 november, men denna ställdes in sedan motkandidaten Abdullah Abdullah beslutat sig för att inte ställa upp. Hamid Karzai har på nytt utropats till president, men med en uppenbart minskad legitimitet.

Vänsterpartiets utgångspunkt är att vi vill se en utveckling mot fred, demokrati och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna i Afghanistan. En sådan utveckling kräver en i grunden annan strategi för Afghanistan än den ensidiga militära strategi som den svenska regeringen förespråkar.

4 Säkerhetssituationen i Afghanistan

De senaste åren har säkerhetsläget stadigt försämrats i Afghanistan. Unama (United Nations Assistance Mission in Afghanistan) beräknar att antalet civila dödsoffer uppgick till 2 118 personer förra året, vilket är det högsta antalet sedan invasionen 2001. Första halvåret 2009 uppgick antalet civila dödsoffer till 1 013, en ökning med 24 % jämfört med samma period 2008. Majoriteten av civila dödsfall fortsätter att uppstå i södra Afghanistan, men höga dödsiffror har också rapporterats i sydöstra, östra, centrala och västra regionerna. Civila drabbas i allt högre utsträckning av de väpnade konflikterna. Regeringens utredning om mänskliga rättigheter visar att under 2007 förlorade över 6 000 personer livet i strider och attentat. Samma år tvingades över 130 000 människor fly sina hem. Den USA-ledda koalitionsbombningar av civilbefolkningen och attacker utförda av oppositionsgrupper är en del av orsaken till denna utveckling.

4.1 USA bombar och dödar civilbefolkningen

Under 2007 genomförde USA och deras allierade 3 752 bombanfall i Afghanistan, en fördubbling av antalet bombanfall sedan året före. Enligt Unama har antalet människor som dödade av USA-ledda styrkor ökat det senaste året. Under 2008 var regeringsstyrkor och Nato skyldiga till mer än en tredjedel av de civila dödsfallen. De flesta av dessa har dött som en följd av bombattacker från luften. Många av dem som drabbats är kvinnor och barn. Av afghanerna anser 77 % att Natos flygräder är oacceptabla.

Mycket tyder på att talibanerna och andra grupper som utövar motstånd har en stark förankring hos lokalbefolkningen i flera regioner. Det blir därmed allt svårare att göra skillnad mellan den civila befolkningen i byarna och upprorsmännen. Detta gör att krigföringen mot talibanerna ofelbart drabbar civila, kanske till och med huvudsakligen civila.

Som en del av kampen mot terrorismen har USA-ledda styrkor även medverkat till att på lösa grunder gripa, förvara och misshandla personer som misstänks vara inblandade i terrorism. FN och flera människorättsorganisationer har riktat omfattande kritik mot detta. USA har också medverkat till att beväpna och stötta krigsherrar i Afghanistan för att bekämpa talibanerna. Krigsherrarna håller egen trupp, upprättar egna fångelser, förtrycker godtyckligt befolkningen, särskilt kvinnor, samt profiterar på narkotikahandeln.

Även Nato använder allt aggressivare metoder i jakten på terrorister. Riktlinjerna i de s.k. Rules of Engagement har av en norsk general beskrivits som ”skjut först, fråga sen”. Dessa regler tillåter det som kallas för ”pre-emptive action”, dvs. förebyggande åtgärder för att skydda soldater. I praktiken betyder det att soldater tillåts skjuta ned människor som ännu inte attackerat dem, ifall de misstänker en eventuell attack. En naturlig konsekvens av detta är att skott i större utsträckning riskerar att avlossas mot oskyldiga personer.

Fel! Okänt namn

4.2 Det afghanska självbestämmandet undergrävs

Under amerikansk militär och politisk kontroll har den afghanska regeringen liten möjlighet att fatta självständiga oberoende beslut. USA utövar stora påtryckningar för att regeringen ska agera i enlighet med USA:s egenintressen. Inte heller respekteras den afghanska regeringens krav på att själva besluta om militära insatser, särskilt bombangrepp och marktrupperns intrång i byar. Den afghanska regeringen har vid flera tillfällen vädjat till omvärlden om att inte genomföra flygbombningar eller tillslag mot byarna utan regeringens tillåtelse.

Det är tydligt att USA:s agerande i Afghanistan underminerar den afghanska regeringens trovärdighet och undergräver det afghanska ägandeskapet för utvecklingen i landet. Kränkningen av den nationella suveräniteten blir så påtaglig att befolkningen drivs till talibanerna och andra motståndsgupper.

4.3 Talibanerna stärker sin ställning

Även den brokiga oppositionen mot den utländska militära närvaron har dödat fler människor 2009 än tidigare. Attentat genomförs i hela landet, även i huvudstaden Kabul. Frågan är inte längre om talibanerna kommer tillbaka till makten, miljoner afghaner och stora delar av Afghanistan står i dag helt eller delvis under talibanernas kontroll.

Inställningen till talibanerna bland den afghanska befolkningen är tudelad. Många afghaner delar inte talibanernas ideologi, men upplever att deras levnadsförhållanden inte har förbättrats efter invasionen och ser de utländska truppstyrkorna som regelrätta ockupanter och inkräktare. Få saker kan ha spelat talibanrörelsen mer i händerna än de bristande återuppbyggnadsinsatserna och den utländska militärens övergrepp. OEF (Operation Enduring Freedom), vars arbete fullföljs av ISAF och de svenska styrkorna, kan svårigen beskrivas som något annat än ett misslyckade. Den USA-ledda koalitionen har genom sin krigföring bedrivit ett kontraproduktivt arbete som underlättat nyrekryteringen till talibanerna, som i dag växer sig starkare.

5 Mänskliga rättigheter i Afghanistan

Situationen för de mänskliga rättigheterna i Afghanistan är fortsatt mycket kritisk. Vissa framgångar går att skönja sedan invasionen 2001: Fler barn går i skolan och en större del av befolkningen har tillgång till hälsovård i det område där de bor. Men på många områden har framstegen varit mycket knappa. Regeringens egen utredning, som heter Mänskliga rättigheter i Afghanistan 2007, ger en mycket allvarlig beskrivning av situationen. Under 2006 och 2007 tvingades 200 000 barn som tidigare gick i skola att avstå utbildning på grund av hot och attentat från talibanrörelsen. Många väljer att hålla sina barn hemma av säkerhetsskäl. Afghanistan fortsätter därför att ha

bland världens lägsta andel flickor på gymnasienivå, omkring 10 %. Utredningen beskriver också utomrättsliga avrättningar, tortyr, våldtäkter, mord, rånmord, kidnappningar, människohandel och diskriminering mot kvinnor som sker rutinmässigt. Drygt hälften av befolkningen står utan arbete och fattigdomen är fortsatt extrem. En majoritet av befolkningen lever under svåra förhållanden, t.ex. utan rent vatten. Bara 5 % av befolkningen beräknas ha tillgång till elektricitet. Många röster i Afghanistan kritiserar att stora mängder pengar läggs på militära insatser som inte förbättrar situationen för civilbefolkningen.

Shiamuslimska kvinnors situation har försämrats avsevärt i samband med en kontroversiell lag som nyligen antagits. Lagen slår bl.a. fast att en shiamuslimsk man får vägra att ge sin hustru mat om hon inte ställer upp på mannens sexuella krav. Human Rights Watch har kritiserat lagen i mycket kraftiga ordalag och menar att den är barbarisk.

6 Sverige medverkar till kriget

6.1 Sammanblandning av krigförande och fredsfrämjande insatser

När den USA-ledda koalitionen angrep Afghanistan ställde sig den dåvarande regeringen kritisk. Den dåvarande regeringen förklarade med anledning av de s.k. terrorismresolutionerna 1368, 1373 och 1378 att ”själva resolutionerna utgör dock enligt svensk uppfattning inte en tillräcklig folkrättslig grund för koalitionen att agera i Afghanistan” (prop. 2003/04:71 s. 8).

Efter USA:s och de allierades intervention i Afghanistan auktoriserade FN:s säkerhetsråd genom resolution 1386 bildandet av en militär, fredsbevarande säkerhetsstyrka, International Security Assistance Force (ISAF), till vilken Sverige hittills bidragit. 2006 övertog den Natoleda ISAF-styrkan, där Sverige deltar, ansvaret för säkerheten i hela Afghanistan från den USA-ledda OEF. ISAF-insatsens syfte försköts därigenom kraftigt från det ursprungliga mandatet.

Kontinuerligt har riskerna för att den svenska truppen skulle kunna sammanblandas med de tidigare krigförande trupperna i OEF ökat. ISAF har till stor del övertagit den amerikanska militära strategin. ISAF är underställd den amerikanske generalen Stanley A. McChrystal, som samtidigt är överbefälhavare för de amerikanska trupperna i Afghanistan. Från stridande förband i OEF har 10 000-tals man förts över till ISAF. Ett tydligt exempel på denna sammanblandning var bombattackerna mot två stulna tankbilar i Kunduzprovinsen i början av september. Bombanfallet genomfördes av amerikanska plan, men på order av en tysk ISAF-överste. Så många som hundra afghaner kan ha dödats, många av dem civila. Hur ska man kunna främja fred samtidigt som man har ett långtgående samarbete tillsammans med en krigförande part i en konflikt?

Fel! Okänt namn på

Ett annat exempel på Sveriges fördjupade involvering i krigföringen är att svenska militärofficerare tjänstgjort nära stridslinjen i operationer som den afghanska regeringsarmén genomfört mot oppositionsgrupper.

6.2 Regeringens proposition

I propositionen föreslås att riksdagen medger att regeringen ställer en väpnad styrka om högst 855 personer till förfogande för deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF) till utgången av december månad 2009. Den svenska styrkan beräknas uppgå till ca 500 personer under 2010 till en kostnad av 1 480 miljoner kronor. Värt att notera är att den svenska militära insatsen hittills kostat över 3 500 miljoner kronor.

Regeringen skriver att ISAF är ett exempel på en fredsfrämjande insats. Huvuduppgiften för styrkan är att genom säkerhetshöjande insatser skapa förutsättningar för den politiska stabiliseringsprocessen och möjliggöra för humanitära säkerhetsinsatser. Men samtidigt finns det tydliga skrivningar om att de svenska styrkorna ska intensifiera samarbetet med USA. Det står bl.a. att Sverige och ISAF-styrkan omfattas av den politiska och militära plan för insatserna i Afghanistan som beslutades om vid Natos toppmöte i april detta år. Det står att ett samarbete med USA-koalitionen OEF innebär ett samarbete kring uppgiften att bekämpa al-Qaida och andra regeringsfientliga grupper i landet. Detta innebär att stödja insatser för att avvärja och demobilisera beväpnade grupper. I det arbetet tillåts styrkorna använda medel som går utöver traditionellt självförsvar för att genomföra säkerhetsrådets mandat.

Vänsterpartiet menar att skrivningar om fredsbevarande insatser klingar mycket illa med skrivningar om ökat samarbete med USA. Som vi skrivit tidigare använder sig USA av bombningar, beskjutningar och förföljning av civilpersoner för att jaga terrorister, något som knappast kan räknas som fredsbevarande insatser.

Regeringen visar i sin proposition att den saknar en analys av händelseutvecklingen i Afghanistan. Regeringen medger att talibanrörelsen stärkt sin ställning, att rörelsen har kunnat rekrytera, utbilda och utrusta fler aktivister. Men inget tillfredsställande svar ges på hur detta varit möjligt. Inga förklaringar går att hitta kring det Vänsterpartiet visar i denna motion, nämligen att USA och de allierades kontraproduktiva militärstrategi skapat en grogrund för talibanrörelsen att rekrytera aktivister på. I stället framhäver regeringen behovet av fler utländska styrkor till Afghanistan.

Vänsterpartiet anser därför att riksdagen bör avslå förslagen i regeringens proposition 2009/10:38 Fortsatt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF).

7 Inga svenska trupper till Afghanistan

Vänsterpartiet anser att Sverige ska medverka till militära FN-insatser bara när de rymmer övertygande förutsättningar att bidra till fred, säkerhet och återuppbyggnad. Vänsterpartiet anser att förutsättningarna för detta är synnerligen dåliga i Afghanistan. I dagens läge är ISAF-styrkan långt ifrån att fylla sin funktion och ursprungliga FN-mandat, nämligen att bevara och främja fred. Det finns i dag ingen fredsprocess att bevara, och ISAF-insatsen kan inte beskrivas som en opartisk insats. Eftersom de humanitära insatserna är en bristvara och de militära insatserna förvärrar situationen, kan lösningen inte vara ytterligare förstärkning av de militära insatserna.

Regeringen fastslår i propositionen att Sverige kommer att bidra med militär personal till utbildnings- och samverkansgrupperna, OMLT. I samband med detta öppnar man också för att svenska trupper kommer att kunna verka i andra regioner utöver det norra operationsområdet. Detsamma gäller den transportflygheten som inrättas. Sannolikheten för att svenska trupper deltar i väpnade situationer ökar alltså i och med detta.

Det är många fler än Vänsterpartiet som höjer kritiska röster mot de militära insatserna i Afghanistan. I ett brev till FN-organet Unama ifrågasätter guvernören för den folkrika Balkhprovinsen, Ustad Atta Muhammad Noor, Sveriges deltagande. I en intervju med Svenska Dagbladet säger han: ”Om det sker en minskning av antalet soldater för att få fram pengar till återuppbyggnad blir det en bra ekvation för både Sverige och vårt folk.”

Svenska Afghanistankommittén uppmanar de länder som ingår i ISAF att säga nej när Nato nu ber om truppförstärkning med rätt att kommendera trupper till uppgifter och regioner som Nato självt ska avgöra.

I Italien är 58 % emot italienska trupper i Afghanistan, i Tyskland är siffran 54 % och i Nederländerna motsätter sig 70 % av befolkningen nederländsk truppnrävaro i Afghanistan efter 2010. Till och med Storbritannien, som är USA:s närmast allierade, har sagt att de militära insatserna i Afghanistan varit ett misslyckande samtidigt som 68 % av befolkningen vill få hem sina trupper omedelbart eller inom något år. Slutligen är även det svenska folket kritiskt till att svenska trupper befinner sig i Afghanistan. En nyligen genomförd opinionsmätning gjord av Synovate på uppdrag av Rapport visar att 37 % inte stöder den svenska militära närvaron i Afghanistan, vilket innebär att det nu är fler som motsätter sig insatsen än är positiva till den. Afghanernas förtroende för utländska trupper har minskat markant de senaste åren. I dagsläget stöder endast 37 % ISAF, en minskning med 30 procentenheter sedan 2006. Samtidigt vill 44 % av afghanerna se att den utländska truppnrävaron minskar.

Det tycks som om den svenska regeringen blir alltmer ensam om att tro att det finns en ensidig militär lösning på den komplicerade konflikten i Afghanistan.

Fel! Okänt namn

8 Demilitarisera biståndet

De humanitära insatserna har i dag svårt att nå fram till behövande afghaner. NGO-personal kidnappas och mördas. Rädda Barnen har tillsammans med 27 andra större biståndsorganisationer skrivit ett brev till FN:s särskilda sändebud i Afghanistan där de kräver att de humanitära insatsernas oberoende värnas. De menar att eftersom humanitärt bistånd inte separerats från militära insatser, uppfattas hjälporganisationer lätt som en del av den amerikanska insatsen i Afghanistan. Det leder till att motståndsgupper riktar våld mot hjälpinsatserna. Inger Guddal, chef för Rädda Barnen i Afghanistan, säger i ett pressmeddelande att i slutändan innebär det att hjälp och stöd inte når dem som behöver det bäst. I brevet till FN uppmanas förbundet att inrätta en demilitariserad, oberoende koordinering av de humanitära insatserna.

Regeringen nämner i sin proposition problematiken med att det humanitära läget försvårats genom att regeringsfientliga grupper angripit, förstört eller stulit ett stort antal konvojer och lastbilar med förmödenheter från FN:s livsmedelsprogram. Men för att åtgärda detta föreslår regeringen ett ännu närmare samarbete mellan det militära och det civila, drygt 25 % av det svenska utvecklingssamarbetet ska kopplas till de provinser där den svenska insatsen är förlagd. Detta står i direkt motsats till de åtgärder som bl.a. Rädda Barnen m.fl. vill se. Vänsterpartiet delar uppfattningen att utvecklingssamarbetet och de militära insatserna behöver särskiljas och att det snarast måste upprättas en från de militära insatserna oberoende koordinering av de humanitära insatserna.

9 Strategier för fred i Afghanistan

Afghanistans historia visar att det inte finns en militär lösning på landets problem. Utländsk militär närvaro har gång på gång fördjupat och förstärkt landets konflikter. Fred kan bara byggas genom en inkluderande dialog och en bred försoningsprocess. Fortfarande väntar Afghanistan på ett fredsavtal efter det USA-ledda anfallet 2001. Den militära strategi som först OEF och därefter ISAF använder sig av torde omöjliggöra alla försök till en freds- och försoningsprocess.

Den afghanska regeringen har gjort stora ansträngningar för att få med talibanerna och andra motståndsgupper i processen. Även flera andra stater, bl.a. Saudiarabien, har gjort försök att bistå en dialog mellan de olika afghanska parterna. 2007 anklagade talesmannen för det afghanska parlamentets försoningskommission, Sibghatullah Mujaddedi, de utländska trupperna för att de inte samarbetar för att föra processen framåt. Vänsterpartiet menar att det är mycket viktigt att det internationella samfundet stöder lokala initiativ som syftar till att skapa fred och försoning. Det torde vara svårt att skapa en stabil och varaktig fred utan att inkludera de största stridande parterna i processen. En nationell försoning mellan Taliban, men inte al-Qaida, har

Fel! Okänt namn på

förespråkats av EU:s representant i landet Francesc Vedrell under de senaste åtta åren. Denna ståndpunkt stöds av Kai Eide som är FN:s högsta representant i landet och Mark Carleton-Smith som är Storbritanniens överbefälhavare i landet. Svenska Afghanistankommitténs tidigare generalsekreterare Bengt Kristiansson menar samma sak:

Om man bara övertar den militära strategi som USA misslyckats med – utan förhandlingar och utan försök till fredsbyggande med talibanerna – kommer man att misslyckas. Varken Nato eller FN:s säkerhetsråd har klargjort hur en fredsbevarande uppbyggande strategi ska se ut.

Tyvärr har omvärldens stöd till dessa samtal varit begränsade, från svensk sida obefintligt.

Sverige har ett långt engagemang i Afghanistan genom vårt utvecklings-samarbete. Genom framför allt Svenska Afghanistankommitténs närvaro i landet under decennier finns det stor kunskap om den komplexa situationen i Afghanistan. Vänsterpartiet vill inte på något sätt minska Sveriges engagemang för Afghanistans folk. Vänsterpartiet vill att det svenska utvecklings-samarbetet med Afghanistan kraftigt utökas och att ett svenskt militärt tillbakadragande kombineras med att regeringen tar initiativ till en FN-konferens om Afghanistans framtid med syfte att få till stånd en bred och inkluderande freds- och försoningsprocess. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna.

Stockholm den 9 november 2009

Hans Linde (v)

Ulla Andersson (v)

Jacob Johnson (v)

Marie Engström (v)

Gunilla Wahlén (v)